

“БЕЗ ПОЛЯ ХЛІБА НЕ БУВА”

На сценічному задникові — мальовані з епічним розмахом круті вибалки, обриси церковці, наче експонат з музею безповоротної давнини, і плямки хат, яких уже давно нема. А над усім цим старосвітським театральним декором — три помаранчеві колоски в обрамленні золотого сонця: партійний символ. Звична трибуна і трохи незвичний стіл президії, задратований у білу з брижами матерію, що мимоволі навівала думки про вельми скромний на меню театральний буфет...

Отак зустрічала сцена столичного Національного академічного українського театру імені І. Франка делегатів першого етапу V з'їзду Аграрної партії України.

Останні десять років про цю політсилу ми фактично нічого не знали і не чули. Власне, відтоді, відколи сліпою примхою чергового лідера, який тоді величався у «владних небожителів», Аграрна партія наче з доброго дива стала Народною. Після такого різкого і нерозсудливого маневру політична надія українських аграріїв так невимушено розчинилася «у народі», що стала... невидимою. Простіше кажучи, звелася на нінащо. І навіть коли згодом юридично відновилася у своїй «первозданній» назві, ще й раз по раз витягувала на лідерство знакових і не безталанних у політиці людей, — так і не зуміла вийти із політичного закапелка, повернути колишній авторитет.

Але біда вчить. За часи блукань у вибалках українського політикуму Аграрна партія, схоже, позбулася не лише значної частини своїх сподвижників, але й декількох хронічних «дитячих хвороб» парт-

будівництва. По-перше, виросла з коротких штанців суто галузевої політсили. По-друге, здається, переборола болячку тих пасивних «широкозахватних» демократичних організацій, які створюються, зазвичай, під владного керманіча, мають вельми умовну ідеологічну базу, що репрезентує таке собі універсальне кліше «демократичних цінностей», поповнюються переважно адмінресурсом і дрейфують разом зі своїм «патроном» укоченим маршрутом — від вершин до низин. По-третє, не спокусилася на абстрактну ідеологему-ярлик, під яку спершу підганяються геть усі «закони світового поступу», потім під цей трафарет кроїться казенна уніформа «партійного заповіту», а наостанок у цю уніформу вбирають легіони «вибранців», які тримаються купи не стільки своїми політичними принципами, скільки непримиренністю до інакодумців.

Таким чином, оновлена політична сила українських аграріїв

має нарешті знаковий шанс повернути до себе увагу і прихильність значної частини електорату? Напевне, що так. В усякому разі нині, як ніколи, для цього є благодатні передумови.

Передусім — суспільно-економічні, навіть ментальні. Ми вже не індустріальна країна. Принаймні в очах цивілізованого світу. Почасти — через значну технологічну відсталість, почасти через війну, що вкрила румовиськом наші промислові центри. Схоже, з цим поволі змиряються і громадська думка, і влада. Бо навіть якби і не було бойових дій, якби Донбас видавав на гора вугілля, плавив метал, безперервно продукував хімію, прокат, труби, європейський та й світовий ринки, м'яко кажучи, без особливої радості стрічали б ці українські товари у себе. Якщо стрічали б узагалі.

Інша справа — вітчизняний аграрний сектор. За умов, коли щороку потреба людства у харчав збільшується на 3 відсотки, а потуги світового сільгоспвиробництва зростають у кращому випадку на 1,7 відсотка, — бути аграрною країною, виявляється, не лише не принизливо, як про це десятиліттями втовкмачували у наші мізки «талмудисти» радянського історичного матеріалізму, а навіть престижно й економічно вигідно. Звісно, якщо йдеться про високо-технологічну аграрну державу, а не про сільгосппридаток цивілізованої спільноти. Нині аграрний сектор фактично галузь №1 в економіці України: 27 відсотків ВВП — це сільськогосподарське виробництво разом з переробкою. Для порівняння: в жодній європейській

країні сільське господарство не дає більше 3 відсотків валових надходжень в економіку. Навіть у нашого східного сусіда — 6,5 відсотка. За 5 років ми збільшили вал зерна із 32 до майже 67 мільйонів тонн. І стали другим світовим експортером після надпотужних США. У світі ніхто не бачив такого швидкого росту. Лише торік агросектор поповнив держбюджет 17 мільярдами доларів, торгованими на світовому ринку продовольства. Отже, агропромисловість стало пріоритетною сферою української економіки, її становим хребтом, ба й державотворчим чинником. На цьому благодатному ґрунті сьогодні, як мовиться, сам Бог велів проізрости потужній політичній силі. Тим паче, якщо цей родючий чорнозем сьогодні у стані облоги, а працюючі люди на ньому перебиваються з хліба на квас, у лихо лягають, а бідою вкриваються.

Втішні види на потенційно шедре електоральне поле нинішньої Аграрної партії може забезпечити і її новообраний очільник. У наших умовах іноді легше організувати нову партію, аніж закріпитися в лідерах старої. За якихось півроку при партійному кермі Віталій СКОЦИК довів багатьом, навіть політичним «зубрам» і «мастодонтам», що фізичний і політичний вік не одне і те ж. І що політичний «бліц-криг» — не така вже й нерозсудлива чи авантюрна мрія. Звісно, якщо є на те добра воля об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Щодо останніх, то у сукупності вони роблять нинішнього голову заледве не ідеальним керівником

такої партії. Сорок три роки. Виходець із села. Здобув освіту в Українській аграрній академії та університеті Пурд'ю, штат Індіана (США). Кандидат сільськогосподарських наук та доктор економіки. Про себе, зокрема, пише: *«Встиг попрацювати у різних сферах, які так чи інакше були пов'язані з аграрним сектором економіки. Починав професійну кар'єру, як викладач Національного аграрного університету, потім працював директором філіалу Natures Way Foods UK, а з 1997 по грудень 2014 року — головою наглядової ради групи компанії АМАКО, котра стала для мене справжньою сім'єю. Разом з командою нам вдалося досягнути помітних успіхів. Кілька разів виграла номінацію «Кращий роботодавець року», «Краща мережа агротехнологічних центрів України». З 2009 по 2012 рік був головним виконавчим директором, Landkom International. За роки правління вивів компанію на прибутковий рівень. Компанія була визнана «Кращим агрохолдингом України» в 2010 та 2011 роки та здобула звання «Кращий роботодавець 2011 року».*

Скоцик — безперечний лідер-трибун і такий сильний аналітик. Уміє тримати зал. Виступає без «шпаргалок». Його промови чітко вибудовані, посилені ясні, навіть афористичні, підкріплені потужною доказовою базою. Має неабияку пам'ять на цифри, факти, деталі, якими не бравує, не красується — якими аргументує саме тоді, коли треба. А тому слухач не втомлюється від його виступів, навіть вельми тривалих. В його особі, здається, адвокатура втратила першокласного «метра», зате політикум здобув сильну особис-

тість. «Людина-комп'ютер», — ще кілька місяців тому почув захоплений відгук на виступ Віталія Скоцика мого давнього знайомого. Уже на з'їзді, в кулуарах, чув схожі оцінки від делегатів з різних регіонів країни. Власне, авторитет, навіть «пасіонарність» нового лідера сьогодні активізували наплив у партію нових «багнетів» і повернення чималої когорти «блудних синів», котрі свого часу вільно чи невільно перескочили в інші, переважно ситуативно-провладні політсили. Хоча, якщо по широті: до колишньої 600-тисячної армії партійців «оновленцям» ще дуже далеко.

Новий лідер прагне кардинально реорганізувати Аграрну партію у політичну силу справді нового типу. Втім, у партійному будівництві дуже часто нове — це добре забуте старе. Очевидно, серйозне захоплення історією, зокрема історією політичної думки, дало змогу Віталію Скоцику відкрити «новизну» теоретичного набутку визначного українського державного діяча, мислителя минулого століття В'ячеслава Липинського

— одного із творців Української демократично-хліборобської партії, яку (звісно, з певними застереженнями) новий лідер вважає ідейно-духовною предтечею нинішньої Аграрної партії України.

Схоже, принципи «ідеалістичного реалізму, або прагматизму», сформульовані ще століття тому славетним українським партійним будівничим, можуть тепер послужити доброму службові, як опорні стовпи видозміненої партії. Тим паче, якщо вона має намір презентувати себе двома силами: за словами Липинського, «активними (порушуючими) і пасивними (восприймаючими рух)», коли «ідея весь час реальними ділами реальних людей в реальних умовах їх існування стверджується, верифікується і шляхом ідейного, але при тім реального діланья, своїх визнавань до пізнання правди і до знайдення найкращих методів її реалізації веде».

Втім, отут-таки і може неочікувано вирости основний камінь спотикання, вельми загрозливий для політичного майбуття партії. Нині, попри розгалужену структуру, нові обличчя регіональних лідерів, попри значуще оновлення й омолодження президії і ради, попри новітні меседжі і намагання вкоренитися в більш-менш глибоку історичну спадкоємність, партія де-факто все ще залишається партією одного лідера. Обрана на нинішньому етапі з'їзду частина президії у персоніфікованому вигляді загальної картини не міняє. Сподівання очільників партії до другого етапу з'їзду, який заплановано на 15 серпня, доукомплектувати президію за рахунок активу з інших партій та громадських організацій аграрно-селянського спрямування, які все ще силкуються грати особні скрипки у суцільній какофонії вітчизняного партійного «самобігетманства», може лише посилю-

ти внутрішньопартійні чвари. Така «квазіпартійна» сила лише гіпотетично здатна об'єднати всіх, хто живе на землі, із землі і землею. У наших умовах страшного соціального розшарування і хронічної «отаманії» це реальна загроза скотити організацію у болото політичної базгранини, в якому «ідеалістичний реалізм» безперешкодно деградує в ідеалістичну маніловщину. Відсутність команди яскравих особистостей, інтелектуалів, першокласних політичних стратегів і менеджерів, надія на «єдинородного і велемудрого» партійного гетьмана лише спаралізує партію до пасивного дрейфування у каламутних політичних водах до сумного кінця. Так, як свого часу сталося із дітищем Липинського — Українською демократично-хліборобською партією.

Навряд чи зможе злютувати усі «родинні» партійні сили в одну зовні показна, красива й універсальна ідейна «фішка». Ідеологія «аграризму», яку взяла на щит оновлена партія, — впадає в око, але не в думку, тим паче — не в серце. «Колективне розуміння», вкарбоване в нову програму партії, проте, «що українське суспільство об'єднане загальними прагненнями — подолання бідності в Україні, взаємоповаги між Державою і Суспільством, конкурентоспроможності українських товарів і послуг на світовому ринку, політичного авторитету України на міжнародній арені», — це, даруйте, красива ідилія однастайності і не більше. Навіть таке тлумачення «аграризму», яке делегати почули з вуст самого голови партії: «Аграризм говорить про те, що основна цінність нашої держави — це земля. Основна цінність людства — земля. І основним носієм цих цінностей є людина, яка працює на землі», — навіть ці афористичні посили, погодьтеся, не вносять ясності. Якщо вдаватися до фразеології В'ячеслава Липинського,

не об'єднається на таких романтизовано-патріотичних засадах землероб і «землехап» — надто вони в різних фінансово-економічних вагових категоріях, на різних соціальних полюсах, та й у різних ментально-духовних світах. У цьому сенсі геть не риторичне запитання, яке поставила з трибуни з'їзду Інна КУХАРЧУК, голова асоціації фермерів та приватних землевласників Вінницької області:

— Кого ж повинна захищати партія? Сьогодні усі закони пишуться для агрохолдингів. Держава підтримує передовсім великий бізнес. Малому і середньому бізнесу на селі стає жити все важче і важче. Бо працюємо тільки на те, щоб повернути собівартість продукції. Треба чітко і ясно визначитися, кого партія представлятиме: чи агрохолдинги, чи людей, які справді працюють на землі?

А коли так — любі, Боже, правду: значною мірою сприяла цій поляризації і наша не завжди продумана аграрна реформа. Та, за яку декларує свою політичну відповідальність і нинішня, оновлена Аграрна партія.

Загальні теоретичні засади — річ гарна й мила, але чорт, як відомо, ховається в деталях. Земельні відносини — саме той сховок, здатний геть споганити цільну картину партійного добробуту. Схоже, це добре розуміє нинішній лідер. І тому намагався на з'їзді всіляко уникнути гострих кутів та прямих відповідей на цю тему. Склалося враження, що ринок землі — це таке собі мінне поле, яке Аграрна партія фіксує на своїй дорожній карті, проте силкується триматися од нього на безпечній відстані. Для цього, з одного боку, декларується програмний постулат про те, що «землі сільськогосподарського призначення мають бути включені до ринкового обігу», з іншого — партія виступає за «поетапне запровадження обігу земель», і

навіть за проведення чи то «загальнодержавного обговорення», чи референдуму на цю дразливу тему. Що це за етапи, документ не уточнює, напевно дипломатично сподіваючись на результати «народного волевиявлення». Отут-таки і потрібно «мозковому центру» партії інтенсивно попотіти мізками, аби запропонувати на суспільне обговорення чітку, прозору, кількостепеневу модель земельної реформи загалом і земельного ринку зокрема. Щоб напередодні виборів і суспільство мало незамилений погляд на позицію партії, та й самі партійці переконалися, що цього разу таки сили у свій потяг. Тим паче, сам партійний лідер заявив з'їзду: «На основі нашої програми хочемо створити стратегію розвитку нашої держави, її економіки і аграрної галузі як складової цієї економіки. З планомірним виконанням, крок за кроком протягом 35 років. Зрозуміло, таку стратегію ми не виконаємо без нашої стабільної присутності у владі. Наше завдання, починаючи з майбутніх виборів у місцеві органи влади, — ввійти у трійку політичних лідерів країни, на багато років».

Як компромісний варіант чергового етапу запровадження ринкового обігу землі могло б стати, для прикладу, узаконення механізму викупу паїв у державну власність з правом передачі цих наділів в оренду. Хай би бажані продати свої чи успадковані земельні наділи реалізували своє конституційне право. Але — виключно державі: наша земля є і, вочевидь, уже надовго стане основною годувальницею бюджету.

Наберуся сміливості ствердити: не від теоретиків ідеології «аграризму», а від творців саме цієї моделі, яка визначить долю сільськогосподарських угідь, залежить доля самої Аграрної партії. Навколо неї, цієї моделі, лідерів і його команді партійних менеджерів

нині необхідно передовсім шукати точку єдності чи лінію розмежування. Бо це — майбутнє аграрного сектору, українського села. Майбутнє незалежної суверенної соборної Української Держави. Без цього самоусвідомлення провідникам Аграрної партії загрожує безнадійна професійна болячка багатьох сьогочасних вождів і вождиків на ярмаркві партійного мар-

нославства — та, яку В'ячеслав Липинський у своїх «Листах до братів-хліборобів» назвав «атрофією інстинкту розуміння реального суворого життя».

Втім, дасть Бог день, дасть і поживу. Дочекаємося серпня, заключного етапу партійного з'їзду. Час учить, хоча й часто, на жаль, кидає на погубу своїх несумлінних і невдячних учнів.

Замість післямови — коротка розмова з делегатом з'їзду, легендарним Дмитром МОТОРНИМ, головою ради приватно-орендного кооперативу «Зоря» Білозерського району Херсонської області, двічі Героєм Соціалістичної Праці, Героєм України. Говорили перед початком з'їзду, тому мимоволі це інтерв'ю повертатиме Вас, читачу, до уже висловленого. Але тим цікавіше послухати думку корифея сільськогосподарського виробництва. Ще й тому, що, як зізнався сам Дмитро Костянтинович, усе життя сповідував батьківське напуття: «Сину, якщо хочеш бути людиною — не кради, не брешти і не будь ледацюгою».

— Дмитре Костянтиновичу, що очікуєте від з'їзду?

— Діла. Задля виживання українського села маємо створити партію аграрної політики України. І партії, які нині діють на нашому електоральному полі, а їх близько десятка, усі вони повинні стати членами єдиної політичної сили. Для чого? Якщо будемо мати єдину і потужну аграрну партію —

матимемо шанс уже на найближчих виборах до Верховної Ради провести за списком щонайменше 30 своїх посланців, людей, які знають село. Щоб ухвалювалися такі закони, які б не збирали обурене селянство з протестами під Верховною Радою, Будинком уряду та Адміністрацією Президента. Щоб це були грамотні закони і насправді сприяли б розвитку сільського господарства. В єдності і реконструкції політичної сили бачу один-єдиний вихід, щоб село нарешті звелось на ноги. Іншого варіанту не бачу. Бо нині закони для села ухвалюються без участі селян.

— У Вас немає перестороги, що оновлена Аграрна партія може стати політичною силою одного лідера, як це вже у нас було не раз?

— Ні, немає. Я розмовляв з Віталієм Євстафійовичем Скоциком. Знаю, що це ділова людина. Відчуваю своєю душею, досвідом, що він буде повністю віддаватися партійній, державницькій роботі.

— Але ж у вас уже був знаковий керманіч — колишній Голова Верховної Ради, досвідчений політик, виходець із села. І що у підсумку? Аграрну партію перейменував у Народну?

— Думаю, що це він поклав початок оцьому хаосу — замість того, щоб згуртувати, зробити єдину політичну силу аграріїв, фактично її розвалив. Наніс удар, який став нокаутом для партії. Люди розбрелися хто куди — пішла зневіра. Між іншим, ми вже зареєстрували громадську організацію «Раду Героїв України — аграрників». На першому засіданні я наголосив: поки не матимемо у Верховній Раді свого потужного лобі — нічого не буде.

Нині всі партії селянсько-аграрного спрямування полюють лише за голосами селян. Це розкольники. А наша партія — це політична сила селян.

— Як, на Вашу думку, партія мала б розв'язати найголовніший і найбільочіший вузол українського села — земельний?

— Це найбільше лихо, яке може бути, — коли ми продаватимемо землю. В Коаліційній угоді вписано, що земля продаватиметься не буде. Зараз наполегливо мусується питання про дозвіл продавати право оренди земельними паями. Чим це, на мій погляд, загрожує? Я собі уявляю це так. Приїжджають до нас у кооператив хвацькі хлопці з торбою грошей. А в нас практично всі мешканці села в кооперативі. Отож, ті грошовиті дядьки правдами-неправдами скуповують право орендувати частину людських наділів. А далі почнуть вимагати у мене консолідувати їхні розрізнені паї. І ніхто із тих покупців орендних прав не цікавитиметься долею орендодавців. Угоду підписали, гроші отримали і будьте здорові, йдіть з миром. Що станеться із паєм за ті роки, у чийх руках він фактично опиниться — ніхто не береться прогнозувати.

— Тоді скажіть, як може співіснувати в одній партії легендарний Дмитро Моторний, котрий зберіг потужне виробництво, інфраструктуру села, переконав людей триматися гурту і цим пережив не одні тяжкі роки штучних потрясінь в аграрному секторі, з тим-таки відомим академіком, з чисті ради частогусто ці лихі для селян часи настали?

— Не знаю. Я поважаю цього академіка як людину. Але цю його діяльність ніколи не розумів і не сприймав. На жаль, є ці горе-реформатори і сьогодні у нашому залі. Впізнаю їх і оце, грішним ділом, думаю, а може й не даром усе це робиться?

— Сперечатися чи й боротися з ними у спільній партії будете?

— Аякже. Я ніколи не мовчав і не лукавив. Може, тому мене дуже давно перестали запрошувати на засідання уряду. Після того, як я колись попросив одного з прем'єр-міністрів назвати мені бодай іще якусь країну, де обрізають на металолом дроти високовольтних ліній чи викопують глибинні насоси, а село потім тоне у ґрунтових водах. Тоді голови облادміністрацій дружно тиснули руку і дякували за правду, але з тих пір мене перестали запрошувати.

А ще ж раніше таке саме вишло із Горбачовим. Він мене не виключив із партії, а вигнав. Виступаю я на пленумі ЦК КПРС і кажу: «Михайле Сергійовичу, до яких пір будемо у Канаді хліб купляти?» «Люди, — кажу далі, — які відбудовували післявоєнну країну, нині йдуть на пенсію і мають аж 12 карбованців». І на завершення: «Доки будемо дотягувати у своїх майстернях всі болти і гайки на новеньких вітчизняних комбайнах тракторах, автомобілях?» А Горбачов у заклочному слові — зі злістю: «Вот здесь Мо-

торный выступал из-за херсонского угла...» Хоча потім наче опам'ятався: «Да, ему хорошо выступать: я был в его хозяйстве — это уникам нашей страны по экономической работе... Если бы все так, мы бы никогда...» І так далі, і тому подібне...

Але ж «из-за херсонского угла» вже пішло гуляти світом. По партійно-чиновницьких кабінетах — найперше. Саме в цей час вибирали делегатів ХХVIII з'їзду КПРС. Я був делегатом трьох попередніх. А цього разу не обрали. Із 1965 по 1990 роки був членом райкому й обкому КПУ. Після цього виступу не обрали ні в область, ані в район. Отака була «гласність».

Сьогодні нам ой як нелегко... Але маю на те свою раду: коли стресовий стан — беру баяна. Мої домашні вже знають: якась неприємність, бо я співаю. Або вчу гуморески Павла Глазого, Степана Олійника, Степана Руданського. Зробив собі спеціальний каталог-збірку — там сотня творів наших класиків. Оце назвіть мені тільки номер — прочитаю по пам'яті. І дочитався та довчився до того, що вже й сам пишу вірші. І навіть пісні. Хоч не знаю нотної грамоти. Награю мелодію, запишу на магніфона, а потім спеціалісти нашого будинку культури цю мелодію кладуть на ноти, роблять оркестровку. Першу мою пісню «Покохайте поле» співав зведений хор нашої області у київському палаці «Україна», на звітному концерті Херсонщини до Десятиріччя нашої держави. І зал аплодував так, що мене викликали на сцену. І що маю казати? Поклав руку на серце і повторив приспів цієї пісні:

*Для людини хліб — святиня вічна,
Справді, хліб — усьому голова.
Покохайте поле, люди добрі,
Бо без поля хліба не бува!*

Премудрий наш Дмитро Костянтинівич! Його б щирозлоті слова про поле і хліб — та на прапор Аграрної партії! Чи на партійну посвідку, як щоденну заповідь!

Валерій ЯСИНОВСЬКИЙ